

Muurkaatse

At d'r een sport is die't in 't ôflopene jaar opgang maakt het, dan is 't 't muurkaatsen. Nou mot said worre dat de Koninklijke Nederlandse Kaatsbond (KNKB) der in 'e seumer fan 2007 ok alles an deen het om 't bekinder te maken. Aigenlik is muurkaatse 'n sport foor de donkere wintermaanden in 'n sport-hal, maar wat sou d'r aigenlik op teugen weze om in 'e seumermaanden naast 'n gewoan potsy kaatsen ok even te muurkaatsen.

Nou is't fansels wel soa, dat op 'e meeste sportfelden gyn echte foorsiening is om te muurkaatsen. En dos is in de ôflopene seumermaanden op arig wat sportfelden in 't muurkaatsen foor best opsloegen.

't Mooie fan muurkaatse is, soa het bliken deen, dat hest elkeneen dat wel kin. Foor een die't 't nag niet weet: muurkaatse is aigenlik niks âns as de bâl sels tun 'e muur slaan en dan weer werom te slaan. 't Mooie an deuze form fan kaatsen is dat je wete seker dat de bâl werom komt. Je kinne 't met jesels as teugenspeuler speule, 't kin ok met 'n paar d'r bij. Dan is 't maar krekt op wie't de bâl ôfkomt om 'm werom tun 'e muur te slaan.

't Arige fan muurkaatse is, dat je je d'r sels ôfslaan kinne. Je hoeve de bâl maar 'n bitsy te bryk tun 'e muur te slaan en je misse de werom-stoitende bâl.

't Aparte bij 't muurkaatsen is, dat je helendal niet wete wat d'r âchter de muur is. At je even goed nadinke sou 't wel 's soa weze kinne dat d'r an de andere kant fan 'e muur ok goenent an 't muurkaat-

sen binne. En at die loi fan die kant ôf ok niet wete wat d'r fan hur kant ôf achter die muur gebeurt, dan wort die muur wel fan twee kanten brûkt, maar je siene nooit de bâl fan de teugenstander.

In 't ôflopene kaatsseizoen worde d'r, as said, wak-ker muurkaatst. Deur kaatsers, deur bestuurders, andere offisjels, ja deur wie niet. En de bâl maar tun die muur an huffe, fan baide kanten. D'r binne de ôflopene seumer arig wat muurtsys boud op de kaatsfelden. De fraag is nou fansels at 't echte kaatspeblyk ok fan muurkaatsen hout. Nou weet ik wel dat se overal op 'e wereld an 't muurkaatsen binne. En wy wete dat ôns bondsbe-stuurders graag 't kaatsen op 'e wereldkaart sette wille. Olympic Games. De tiid fan kaatse met an 'e foeten deur de mimmen braidene sokken is al lang ferbij. Reedrije met 'e bloate poaten in 'e skoën, klapreedrije, 't mot kinne. Maar 't kin niet soa weze dat wy de spulregels hyltiten maar feerder anpasse en nije farianten bedinke.

Ik hew sels wel 's even 't gefoel dat, nou't wy an-nimme mâge dat 't kaatsen deur de bedikers fan 't Bildt na Fryslând overbrocht is, d'r met alle geweld 'n nije spelsoort útfonnen worre mot. Jim begripe wel, dat lait gefoelig bij 'n Bilkert. Op 't Bildt sil 't muurkaatsen dan ok nooit wat wor-re. 't Lait ok niet in 't aard fan de Bilkert om de bâl tun 'n muur te slaan. Die wil 'n teugenstander fan flais en bloed, pakt de wînst en nîmt 't ferlies.

Muurkaatse, der wordt de wereld niet beter fan. Late wy de muren slechte en trou blive an die mooie sport die't na 1505 ôns fan 't Bildt ôf anraikt is.

Leendert Ferwerda

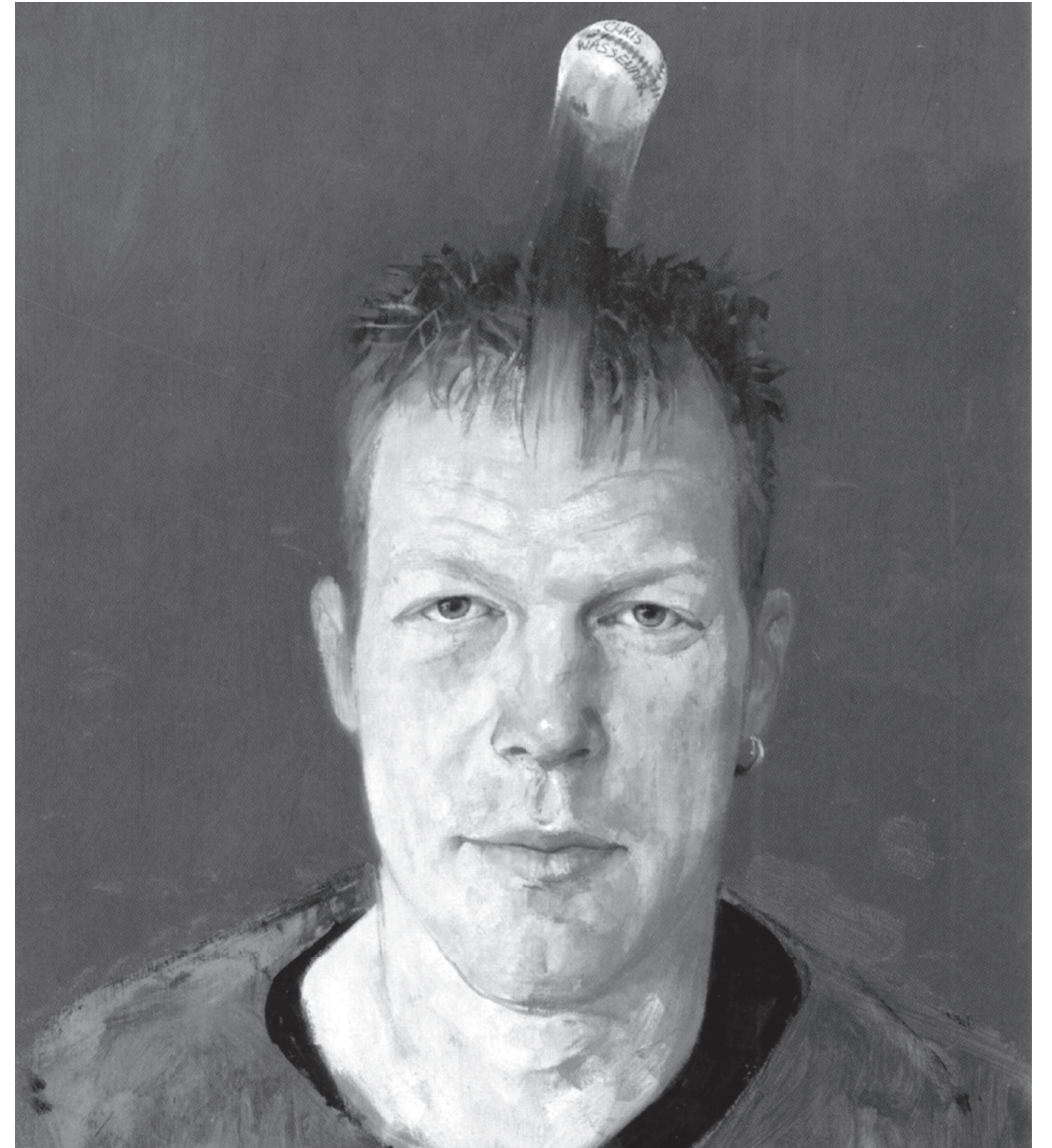
Chris heeft de horde genomen: Hij stopt! Of toch niet?

Deze middag past de grote, goedmoedige reus op Klein Duimpje. Zoals elke maandag is dochtertje Anke van drie aan zijn zorg toevertrouwd. Het is een prachtig duo. De zelfs voor Friese begrippen grote, hoekige Chris Wassenaar met handen als kolenschoppen en zij, met die verfijnde motoriek die kinderen van deze leeftijd zo jaloersmakend eigen kan zijn. De dag kan niet meer stuk, want heit heeft onder de wasmachine in de schuur een nest met jonge muizen gevonden. En dat is uiteraard het eerste wat deze vreemde op het erf aan de Grienedyk tussen Minnertsga en Sint Jacobiparochie te horen krijgt.

Ze vertrekt met pake Siete - het paternalisme viert deze middag hoogtij - naar het dorp om een rooster te halen dat aan de muizenis in de schuur, waar ooit oerpake Wassenaar nog buorke, een einde moet maken. Mem Eelkje is op dat moment nog onwetend van de grote avonturen die plaatsvinden in de belevingswereld van haar dochtertje. Zij werkt drie dagen in de week bij een uitzendorganisatie in Berlikum en zal bij thuiskomst ongetwijfeld op enthousiaste wijze worden bijgepraat.

Van 11 naar 10 (of zelfs 8)?

Chris en Eelkje hebben samen de horde genomen, zoals Chris het noemt. Hij is 34, staat met 600 punten op nummer 11 in het kaatsklassement aller tijden

Pieter Pander. Kaatser met gesigneerde bal. Oaljeferve op paniel. (2003). Foto: Pieter Pander.

en nog één seizoen op topniveau moet voldoende zijn om hem in de top-tien te brengen. Verzamelt hij in 2008 tenminste 29 punten, dan passeert hij Klaas Kuiken in het klassement. Haalt hij 40 of meer punten, dan neemt hij plaats negen over van Dirk Talsma. En zelfs plaats acht lonkt nog, maar dan moet hij 59 punten bijeen sprokkelen en dat lijkt een welhaast onmogelijke opdracht. Maar het feit dat een van de absolute kaatsgrootheden die plaats inneemt, zou Chris nog wel eens tot een superseizoen kunnen inspireren. Want Johannes Brandsma van de troon stoten is een aanlokkelijk perspectief.

Er is nog een grootheid wiens troon wankelt. Chris kan het aantal koningschappen van Hotze Schuil evenaren en zelfs overtreffen. Hij heeft er 76 op zijn naam staan, Hotze 82 of 83, dat weet hij niet precies [83; redaksje].

Maar stel dat het een mislukt seizoen wordt. Een seizoen waarin het niet loopt met de vaste maten van de afgelopen jaren, Rutmer van der Meer en broer Jacob. Een seizoen vol blessureleed, zoals aan het begin van 2007. Wat dan? Chris Wassenaar lacht de gulle lach van de man die zeker lijkt van zijn zaak. 'Fansels wol ik sa heech mooglik einigje. En yn de top-tsien fan it klassemint einigje is beslist myn doel. Ik wol sizze kinne: "Do hast it net sa min dien!" Mar ek as ik net genôch punten helje, hâld ik dermei op.' Weer die lach, die volle, maar ook wel geheimzinnige lach.

Peter (de Boer), Karel (Nijman) en Pieter (Bakker) freegje har ôf oft se ea yn de skuon fan Chris stean kinne. Bangmapartij Weidum, 2003. Foto: Antje Kuipers.

Kaatsen all over the world

Ooit dacht ik de geschiedenis van het kaatsen te kunnen beïnvloeden. Ik was op eigen verzoek door *de Volkskrant* aangesteld als verslaggever in de drie noordelijke provincies. Na posten in Canberra, Londen en Den Haag kon ik nu eindelijk ook eens de lezers van deze van oudsher roomse vakbondskrant deelgenoot maken van mijn kennis van de kaats-sport. Elk jaar werd, met moeite, de dag na de PC een hoekje op de sportpagina ingeruimd, waar ik mijn literaire kwaliteiten met die kennis mocht ver-enigen.

Het is tweede helft jaren negentig en de velden in de Keatshoeke worden zomers gesierd door een prach-tige generatie kaatsers: Sake Porte, de Okkinga's, Johannes van Dijk, Auke van der Graaf, Klaas Anne Terpstra, Pieter van Tuinen, André Kuipers en ga zo maar door. Maar de meeste aandacht gaat al snel uit naar een jonge, uit de CFK overgestapte reus, die de reïncarnatie lijkt te zijn van Grutte Pier en aan wie grote kwaliteiten, vooral aan de opslag, worden toegedicht.

Jaar in jaar uit heb ik op de perstribune van de PC zitten hopen dat Chris Wassenaar tot koning zou worden uitgeroepen. Ik zou dan een hele pagina claimen om de lezers van *de Volkskrant* uit te leggen dat dit het soort Friezen was dat er voor had gezorgd dat dit gewest nimmer door de Hollanders was inge-nomen. Dat ons nogal chauvinistische volkslied van kokend bloed en bonzende aderen was geschreven met dit soort oermens in gedachten. Van buigen vreemd? Chris(t) Wassenaar! Alleen op de knieën voor God? De reus uit Minnertsga!

En ze zouden komen, de mensen. In drommen. Van heinde en verre. Niet alleen naar de PC. Uit alle uithoeken van het land zouden ze zich spoe-den naar oorden als Dongjum, Dronrijp, Marssum, Leeuwarden, Harlingen, Bolsward en Pingjum. De kaarten zouden niet aan te slepen zijn. Er zouden overal tribunes moeten worden bijgebouwd. Kaatsen zou, omdat ik er zo lyrisch over had geschreven, een wereldsport worden die het voetbal in populariteit

Chris Wassenaar kening fan de PC 2005. Foto: Gert Gort.

in no time naar de tweede plaats zou verdringen. En natuurlijk zou het een olympische sport worden, en wel vanaf Sydney in 2000. En uiteraard zou Chris daar, ook down under, tot koning van de partij wor-den uitgeroepen.

Zo ver kwam het - helaas - niet. Ik kan het rijtje PC-koningen nog altijd zo opdreunen, als betrof het de eilanden van de Gordel van Smaragd op de lagere school: Coos Veltman in 1994, Simon Minnesma in 1995, Johan Okkinga in 1996 en 1998, Pieter van Tuinen in 1997, Auke van der Graaf in 1999 en Klaas Anne Terpstra in 2000. Beste jongens hoor, allemaal, en ik heb samen met duizenden andere liefhebbers, van ze genoten. Maar je kreeg er natuurlijk de stadi-ons niet mee vol.

Koning Chris

In 1997 won Chris tenminste, maar hij werd geen koning. De frustratie daarover is tussen de regels door in mijn verslag in *de Volkskrant* van de vol-gende dag te lezen. 'De 144ste PC in het Friese kaatsmekka Franeker kende woensdag in twee opzichten een verrassende apotheose. In een van de spannendste finales van de afgelopen jaren onttroonde het partuur Pieter van Tuinen, Rinse Bleeker en Chris Wassenaar de ook nu weer zwaar favoriete PC-winnaars van 1996, Johan Okkinga, Sake Porte en Pieter Tienstra.

En de door Okkinga afgestane koningskroon ging

niet naar publiekslieveling Wassenaar, maar naar de fragiele doch constante opslager Van Tuinen, een 20-jarige student economie uit Hallum bij Dok-kum. Zoals zo vaak was die keuze van een speciale koningscommissie omstreden bij een deel van het publiek.

Wassenaar, een 2.10 meter lange krachtpatser met schoenmaat 51, het uiterlijk van een gabber en de bijnaam 'het kanon', vervulde de gehele dag zijn dubbelfunctie van perkspeler en tweede opslager op spectaculaire wijze. Maar opslagers zijn vaak in het voordeel omdat ze veel punten kunnen scoren en daarom ging de koningstitel naar Van Tuinen. Bij het winnende trio was die keuze overigens niet omstre-den. Volgens routinier Bleeker, die als enige van het zegevierende trio de PC eerder won en wel drie keer op rij in 1991, '92 en '93, ging het tussen Pieter en Chris en had hij zelf een lichte voorkeur voor Pieter.' In 2001 stapte ik over naar de *Leeuwarder Cou-rant*, waar tenminste normaal over kaatsen wordt geschreven. Vanzelfsprekend werd Chris Wassenaar dat jaar tot koning van de PC gekroond.

Fitter dan ooit

Pake Siete is teruggekeerd met zijn kleindochter en hoort het gesprek van een afstandje aan. Als dat on-derbroken wordt door een telefoontje, laat hij weten dat 2005 voor hem en zijn vrouw Maartje toch wel een topjaar was. Zowel Chris als Jacob hadden toen de PC al gewonnen, maar in dat jaar wonnen

de beide broers samen, met Rutmer van der Meer.

‘Geweldich’, aldus heit Wassenaar, die een trouw bezoeker is van de wedstriden van zijn beide zoons.

Zou 2008 nog eens het jaar van de gebroeders Wassenaar worden? Ze trainen er in ieder geval hard voor. Ter voorbereiding op het seizoen doen ze samen met Rutmer aan kickboksen bij de sport-school van Raymond Snel in Leeuwarden. Chris is er enthousiast over. Het maakt hem leniger en - nog - krachtiger. Bovendien is het goed voor de coördinatie en het reactievermogen.

Chris oogt fitter dan ooit tevoren, leaner and meaner zouden de Engelsen zeggen. Hij lijkt erop gebrand van zijn laatste seizoen op de kaatsvelden van Friesland iets moois te maken. Hij heeft geen last meer van zijn arm en ook eerdere ongemakken als gevolg van een verdraaide rugwervel en pijnlijke enkels behoren tot het verleden. Voorts ondervindt hij, na twee behandelingen door een Belgische wonderdokter, geen nadelige gevolgen meer van de ziekte van Lyme, die hem begin vorig seizoen zodanig parten speelde dat hij acht kilo kwijt raakte. Bovendien, de wilde haren zijn - zo goed als - verdwenen. De komst van Anke in zijn leven heeft hem veranderd. Hij is rustiger en evenwichtiger. Minder ritich, zowel op als buiten het veld.

Net mar wat omgrieme

Chris heeft zo veel vertrouwen in het nieuwe seizoen dat hij ervan uitgaat dat hij meer dan 40 punten op zijn conto kan bijschrijven. Dus moet Dirk Talsma vrezen voor zijn plek onder de grote kaatsers der aarde, als Piet Jetze Faber, Hotze Schuil, Wiep van Wieren, Sake Saakstra, Tunno Schurer, Taede Zijlstra, Klaas van Wieren en Johannes Brandsma, de nummers 1 tot en met 8 van het klassement aller tijden. Daarna nog een of meer jaren doorgaan als opslager, zoals de aficionados langs de lijn vurig hopen wanneer hij weer eens een perk omver heeft gekegeld, zit er niet in. ‘Ik ha by de CFK opslagger west. Waard yn 1992 en 1993, foar myn oerstap nei de KNKB, earste yn it klassemint. En likegoed is it net myn favoryt ûnderdiel.’

Voor zijn gevoel wil en kan hij nog wel tot zijn veertigste doorgaan. Maar het is straks mooi geweest. Het herstel duurt steeds langer en als er iets is wat Chris Wassenaar absoluut niet wil, dan is het ‘mar wat omgrieme’. Kaatsen wil hij in de top, dat is hij als de absolute leider van zijn generatie nu eenmaal gewend. En hij is een trots man, die jongere maten niet tot last wil zijn. Als hij elk weekeinde moet kaatsen om een puntje of vijftien per seizoen bijeen te sprokelen, dan bedankt hij er liever voor. Natuurlijk had hij graag al wat hoger gestaan in het klassement aller tijden. Maar dan had de technische commissie hem eerder tot ‘it grutte spul’ moeten toelaten. En dat deed ze niet, er was destijds kennelijk talent te over.

Van de huidige generatie ziet hij Teake Triemstra en Johan van der Meulen zijn puntentotaal nog wel eens dicht naderen, omdat beiden op relatief jeugdige leeftijd in de hoofdklasse zijn begonnen. En zo filosofeert hij wat door over punten, klasseringen en koningschappen. En over de krans, want die heeft hij altijd het mooiste gevonden. Koning worden? Ach, de ene keer is het terecht, de andere keer niet. Dat blijft zo. Maar zodra je die krans weer om je nek voelt, man, dat is toch geweldig. ‘It spultsje is geweldich. De sfear, de minsken dy’t by je opsjogge. Alle wiken feest. Prachtich-moai wurk en hâldst der ek noch in pear sinten fan oer.’

Hier zit toch niet een man die over een paar maanden aan zijn afscheidstoernee langs de Friese kaatsvelden begint? Weer die gulle, maar nog altijd geheimzinnige glimlach.

Wio Joustra

Feiten efter de skiednis fan de Ouwe Gryp

Oer it ûntstean fan de keatspartij om de Ouwe Gryp is in protte skreaun. Foar it lêst is dat dien yn it tydskrift De Moanne fan maaie 2006.¹ Pieter Breuker helle dêr de histoarje fan de Ouwe Gryp oan yn in artikel oer it ûntstean fan de keningspriis, ta-spitst op sulveren en gouden keningsballen. In oare wichtige hjoeddeistige boarne is it jubileumboek fan de Bitgumer keatsferiening OKK út 1995 en dan benammen de bydrage fan Goasse Brouwer: Yn ‘e Greep fan de Gripe.² Krekt as oaren dy’t skreaun ha oer de Ouwe Gryp-partij, ha beide auteurs har basearre op de âldste boarne dêroer, de Nieuwe Friesche Volksalmanak fan 1863, mei in artikel fan Dominicus Cannegieter oer de Ouwe Gryp en in gedicht mei neiskrift fan Waling Dykstra op dy bal.³ Yn dizze bydrage wol ik de histoaryske feiten neirinne sa’t dy troch Cannegieter en Dykstra oer de Ouwe Gryp jûn wurde.

De Ouwe Gryp-skiednis by Cannegieter en Dykstra
Cannegieter skriuwt dat foar de winners fan de keatspartij op 24 augustus 1794 te Bitgum troch 'eenige

Beetgumer gardeniers’ in sulveren keatsbal beskikber steld wie. Op dy bal is ûnder mear in gripe ôfbylde. Oan dy partij dienen sawol Bitgumers as ynwenners fan oare doarpen mei. Cannegieter neamt as dielnimmers út Froubuorren: ‘de gebroeders Cornelis en Bauke Johannes de Boer (één van hen was bijgenaamd Boer schroor), Hendrik Keizer, Feike Dokter en anderen.’ De priis waard úteinlik wûn troch Froubuorster keatsers. Dêrmei kamen hja de Bitgumers op it sear en dat joech by de priisútrikking yn it kafee fan Hendrik Folkerts Damsma dan ek hite hollen, mei as gefolch úteinlik fjochterij. De Froubuorsters moasten flechtsje, mar it slagge har wol om de sulveren keatsbal mei te nimmen. De priis rekke sa yn Froubuorren. Dêr waard de keatsbal as in oerwinningstrofee bewarre, om dêrnei elts jier as wikselpriis op Froumet (tredde snein yn augustus) ferkeatst te wurden. Om foar te kommen dat de priis ea wer út Froubuorren ferdwine soe, waard bepaald dat allinnich Froubuorsters meidwaan koenen.⁴ Neffens Cannegieter is de Ouwe Gryp yn Froubuorren foar it earst ferkeatst op 22 augustus 1796. De partij wie útskreaun troch kastlein Harmen Keimpesz. Fierders neamt Cannegieter

noch de namme fan ‘een zekeren Jan Bijlsma’, dêr’t fan sein waard dat er de keatsbal nei in oerwinning koarte tiid belein hie by in lommert.

Waling Dykstra hat it ferhaal oer de Ouwe Gryp bewurke yn in gedicht fan 13 fjouwerrigelige strofen. En hoewol’t er dêryn gjin nammen en data neamt, is syn ferhaal net wêzentlik oars as dat fan Cannegieter. Yn in neiskrift neamt er de keatsers wol, op grûn fan ‘berigten’ dy’t er ynwûn hat. Hjir wykt Dykstra wol fan Cannegieter ôf. Hy skriuwt: ‘De namen der winnaars waren “Hindrik Faikes”, “Teake Johannes” en “Krelis de Boer”, zijnde de laatste een kreupele kleermaker, in de wandeling “Boer Schroor” (kleermaker de Boer) genoemd.’

De betrouberens fan Cannegieter en Dykstra
Foardat wy oergeane ta it neirinnen fan de feitlike gegevens earst ien en oar oer de betrouberens fan Cannegieter en Dykstra. Dominicus Cannegieter (1842 - 1909) wie notaris yn Tsjom en nêst leafhaw-

MEt Confent van de Hoog Wel Gebooren Heer *G. W. C. D.* Baron *Thoe Schwartzenberg* en *Henlansberg*, Grietman over Menaldumadeel, gedenkt de Castelein *H. Folkerts Damsma*, by de Moolen te Beergum, te laten Verkaatzen: Een uitmuntende ZILVEREN BAL en LEEPEL, op Zaterdag den 30 Augustus 1794, des Namiddags om 2 Uur præcys, de Liefhebbers worden verzogt op tyd en plaats aldaar. Zeg het voort.

Advertinsje út de Leenwarder Saturdayse Courant fan 23 augustus 1794.